

Länsstyrelsen
Västmanlands län

AVDELNINGEN FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING
OCH AVDELNINGEN FÖR SAMHÄLLSUTVECKLING

Samverkansplan

Våld i nära relation och våld mot djur

Diariernr: 801-5803-17

Version 2, december 2017

Samverkansplan – Våld i nära relation och våld mot djur

Utgiven av Länsstyrelsen i Västmanlands län

Produktion: JG Media 21 • Illustrationer: Annefrid Sjöman

Tryck: Ätta45, december 2017

Innehåll

Inledning, 4

Bakgrund, 5

Våld mot djur och våld i nära relation

Vad har gjorts i Västmanland?

Syftet med planen, 8

Fallbeskrivningar, 9

Samverkande aktörer, 11

Möta våldsutsatta, 13

Djur som far illa, 15

Agera och anmäl, 16

Sekretessregler, 19

Lathund, 20

Samverkansgruppen, 23

Orosanmälan – kontaktuppgifter, 24

Orosanmälan – blankett, 25

Inledning

Insatser för att bekämpa mäns våld mot kvinnor måste göras utifrån ett rättsligt, socialt, ekonomiskt och hälsorelaterat perspektiv samt inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. I de fall barn är offer för brott eller på annat sätt berörs av våldet måste särskild hänsyn tas till deras behov, rättigheter och förutsättningar.

Vi har i vår verksamhet tydligt sett och hanterat flera ärenden som visar att handlingen att skada djur kan ha en dubbel avsikt; att skada djuret men även att skada, kontrollera och straffa kvinnor och barn. Detta utsätter kvinnor och barn för ytterligare påfrestningar och försvårar uppbrottsprocesser, men även utredningar och stödinsatser. Vi ser att det finns ett stort behov av att uppmärksamma det sambandet när farhågor finns, vilket kan göra att våld undviks och att offren får stöd.

Det är inte rimligt att kvinnor stannar kvar i en misshandelsrelation bara av rädsla för att djuren ska fara illa. I dessa ärenden är det viktigt att polis, socialtjänst och djurskyddsinspektörer samarbetar.

Samhället måste också erbjuda möjligheten att kunna placera djur som är i behov av akut skydd på grund av risken för fortsatt djurplågeri när kvinnan äntligen lämnat förhållandet. Det är också av vikt att till exempel socialtjänst, polis, djurskyddsmyndigheter och kvinnojourer fortsättningsvis följer frågan för att det ska finnas kunskap om hur omfattande problemet är.

Initiativet till den regionala samverkansplanen har tagits av Länsstyrelsen i Västmanlands län. Utgångspunkten för arbetet är regeringens uppdrag att samordna länets insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn upplever våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Samverkansplanen har tagits fram i samarbete mellan representanter för Länsstyrelsen i Västmanlands län, Polisområde Västmanland, socialjouren i länet och socialtjänsterna i de västmanländska kommunerna, föreningen VOOV, Evidensia Specialistdjursjukhuset Strömholm, tjej- och kvinnojourer i länet, brottsofferjouren samt Mälardalens Kvinnofridsboende.

Förhoppningen är att samverkansplanen ska bidra till ökad upptäckt av våldsutsatta människor och djur samt bättre bemötande och omhändertagande. Syftet med samverkansgruppen är att förmedla kunskap och utveckla samverkan mellan myndigheterna och med frivilligorganisationer.

Bakgrund

Att skada djur kan ha ett dubbelt syfte. Förutom att skada djuret kan handlingen även syfta till att skada, kontrollera och straffa kvinnor och barn.

Våld mot djur och våld i nära relationer

Ar 2004 presenterade sociologen Carin Holmberg en forskningsrapport om våld mot djur i misshandelsrelationer ("Med husbondens röst: om våld mot djur i misshandelsrelationer").

Av rapporten framgår sammanfattningsvis att många kvinnor som söker stöd hos kvinnojourer berättar att även familjens sällskapsdjur utsätts för våld eller vanvård av mannen, som en del i våldsutövandet mot kvinnan och/eller barnen.

Syftar till kontroll och isolering

Våld mot djur används främst för att kontrollera och isolera offret. Förövaren skadar eller hotar djuret för att förnedra, kränka eller tvinga partnern till lydnad och tystnad.

Ibland kan det räcka med hot om att vara grym mot djuret. Det ger inga synliga skador och är svårt att bevisa, men får ofta den utsatta att tänja på sina personliga gränser för att skydda sitt djur.

forts. nästa sida

forts. från föregående sida

Den utsatta kan tveka över att lämna förhållandet i rädsla för att partnern ska sätta sina hotelser i verket eller för att det inte finns någon som kan ta hand om djuret.

En enkät av Carin Holmberg, som besvarats av flera kvinnojourer och brottsofferjourer i landet visar att 75 procent av kvinnojourerna har erfarenhet av att kvinnor som söker sig till jouren även har erfarenheter av våld mot sällskapsdjuren. 43 procent av barnen berättar samma sak.

Våld mot djur kan ge upphov till blåmärken, frakturer, blödningar, öppna sår, bränd eller avslitna päls samt halsband som sitter hårt om djurets hals. Ibland används tillhyggen och vapen mot djuret. Det kan också dödas av partnern eller tas till veterinären för avlivning. Även sexuellt våld förekommer och då mot djurets könsorgan.

Det finns även exempel på föräldrar som dödar, skadar eller hotar djur för att tvinga barn att delta i sexuella handlingar och inte berätta det för någon.

Men maktutövningen kan även vara mer subtil som till exempel att inte ge djuren den omvårdnad som de behöver eller att hota med försäljning eller avlivning. Barn skapar ofta en särskild relation med djur som får stor betydelse i uppväxten.

Djur har många gånger en fantastisk dragningskraft på barn och hjälper ofta barn att utveckla en förmåga att kunna tolka kroppsspråk och förståelse för andra.

Barn som upplever våld mot djur och barn som utövar våld mot djur kan få svårt att utveckla empati och de kan vara i riskzonen för att själva använda våld som vuxna.

Exempel på våld mot djur

Några exempel på våld mot djur kan vara att partnern:

- inte går ut med hunden eller tömmer kattlådan,
- inte ger djuret mat eller vatten,
- ignorerar sjukdomar eller skador på djuret,
- inte tolererar att djuret får uppmärksamhet,
- inte låter djuret bo inomhus,
- enbart låter djuret få vara i vissa avgränsade delar av hemmet eller vara i en bur delar av dagen.

Vad har gjorts i Västmanland?

På Länsstyrelsen i Västmanlands län har utvecklingsledare för våld i nära relationer tillsammans med djurskyddshandläggare arbetat med våld mot djur och våld i nära relationer sedan hösten 2012.

Konferens och samverkansgrupp

År 2013 genomfördes en kunskapskonferens i samverkan med Strömsholms regiondjursjukhus, polisen och Västerås stad. Samma år bildades också en samverkansgrupp bestående av representanter för myndigheter och ideella föreningar i länet som möter utsatta människor eller utsatta djur.

Syftet med samverkan är att sprida kunskap om sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur samt inventera utvecklingsbehovet.

Barnpiloter

Samtliga djurskyddshandläggare på länsstyrelsen har deltagit i utbildning om barn i riskmiljöer. En av handläggarna har dessutom fått fördjupad spetskompetens och är utsedd till barnpilot för myndigheten. Barnpiloter samordnas av Västerås stad och finns främst inom de kommunala verksamheterna, men även inom andra myndigheter och organisationer.

Uppgiften för barnpiloterna är att vara ett stöd för sina kollegor i frågor som handlar om barns utsatthet. Det har visat sig att barnpiloterna lett till ökat antal anmälningar till socialtjänsten vid misstanke om att barn far illa.

Utbildning för djurskyddshandläggare

Under 2014 anordnades en utbildningsdag för djurskyddshandläggare i Västmanland tillsammans med personal från Strömsholms regiondjursjukhus. Utbildningen handlade om barnkonventionen och anmälan till socialtjänsten vid misstanke om att barn kan fara illa.

Utbildare var handläggare från länets socialtjänster, samordnare för barnpiloterna samt utredare från polisens familjevårdsenhet i länet.

Rutiner för anmälan

Länsstyrelsen har under 2015 tagit fram rutiner för anmälan enligt socialtjänstlagen som stöd för djurskyddshandläggare och andra medarbetare på länsstyrelsen som kan möta utsatta barn i sina kontakter. Rutinerna har tagits fram i samverkan med socialtjänster i länets kommuner.

Det fortsatta arbetet

Under hösten 2016 beviljades Länsstyrelsen i Västmanland projektmedel från Socialstyrelsen för att fördjupa arbetet och öka kunskapen inom socialtjänst, polis och åklagare, ideella föreningar samt djurskyddshandläggare och djurhälsopersonal.

Projektet fortsatte sedan under hösten 2017 med kunskapsspridning inom nämnda grupper, utvecklande av metod för ärendehandläggning samt en nationell konferens.

Syftet med planen

Det finns flera viktiga skäl till att en plan för samverkan har tagits fram. Ytterst handlar samarbetet om att upptäcka fler brottsoffer och stötta de våldsutsatta.

Genom ökad kunskap och ett större kontaktnät mellan myndigheter och organisationer syftar samverkan till att se och upptäcka fler brottsoffer (både djur och människor) samt att stötta de våldsutsattas uppbrottsprocess.

Genom att se sambandet och arbeta utifrån ökad kunskap kan stödåtgärder sättas in tidigare än vad som nu är fallet. Samverkansgruppen i länet in-

kluderar därför både kompetens från humansidan och djursidan. På så sätt kan ett mer heltäckande stöd ges till våldsutsatta människor och djur.

Samverkansplanen ska ge konkret vägledning i ärenden med kontaktuppgifter, förhållningssätt och riktlinjer.

Syftet är också att formalisera samverkan i ett längre perspektiv, så att inte samverkansarbetet enbart bärs av eldsjälär.

Fallbeskrivningar

Det är inte ovanligt att det finns ett samband mellan våld mot djur och våld i nära relation. Det kan räcka med att förövaren hotar med att skada djuret för att tvinga partnern till lydnad.

När någon skadar ett djur kan det förutom att skada djuret även syfta till att skada, kontrollera och straffa kvinnor och barn. Våld mot djur kan vara fysiskt med slag och sparkar eller psykiskt genom att hota, skrämma och skapa en otrygg tillvaro för de personer som finns runt djuret och bryr sig om det. Det kan också handla om vanvård. Här följer några exempel på olika fall från verkligheten.

Kastar ut katt i kylan

En kvinna förklarar att hennes före detta man kastade ut hennes katt för att hämnas på henne då hon ville skiljas. Det var i januari och 25 grader kallt. Familjen bodde mitt inne i en tätort och katten var en innekatt. Den var inte ID-märkt och hade inget halsband. Kvinnan skickade ut en efterlysning i sociala medier. Katten hittades sedan i ett cykelförråd.

Misshandlar hund och kvinna

En kvinna tar kontakt med djursjukhuset då pojkvännen misshandlat hennes hund. Hunden är svårt skadad. Djurpersonalen upptäcker att hundägaren har blåmärken runt halsen. De larmar polisen och vid utredningen kommer det fram att pojkvännen inte bara brukar misshandla hunden utan även kvinnan. Barnen låser han vid dessa tillfällen in i deras rum.

Hetsar hundar som hämnd

En ung flicka berättar om hur hennes styvfar hetsat sina hundar på familjens get och dess killingar. Hundarna bet ihjäl getterna som tillhörde flickans mamma. Nu var det slut mellan styvfadern och mamman och han hämnades på henne. När den unga flickan som haft en uppväxt präglad av våld, kriminalitet och droger reflekterade över det som hänt sa hon: "Tänk så rädda de måste ha varit."

En hund som tröstar

En ung kvinna berättar om sin uppväxt som präglats av grovt våld i familjen. Hon hade ingen att prata med, ingenstans att få skydd, inga ögon som såg henne. Hunden blev den som tröstade henne som barn. Flickan pratade med hunden, grät i dess päls, alltid ensam. Det blev ett sätt för henne att överleva. Hunden kom alltid nära henne när hon som bäst behövde det. Det var som om hunden förstod.

forts. nästa sida

forts. från föregående sida

Som tonåring kunde hon till sist lämna hemmet, men hunden blev kvar. Hunden avlivades på grund av ålder, flickan fick dock inte veta det så hon kunde inte vara med. Det var mycket smärtsamt för henne att inte kunna vara vid sin väns sida i det svåra, precis som hunden varit för henne.

Avlivar barnens katt

En kvinna med barn söker skydd på kvinnojour efter att ha levt med en våldsam man i flera år. Efter några dagar åker kvinnan och barnen tillsammans med personal från kvinnojouren hem för att hämta deras tillhörigheter. Mannen har lämnat hemmet. Han har avlivat barnens katt och förklarar senare att han inte trodde att de skulle komma tillbaka.

Stannar kvar av rädsla

En kvinna lever med en våldsam person i många år. Hon beskriver att han bröt ner den lilla självkänsla hon hade. När kvinnan blev isolerad från vänner och familj var hunden och hästarna det viktigaste. Det tog många år innan hon kunde lämna sin förövare, av rädsla att denne skulle skada djuren.

Hästen blir ett stöd

En tonåring berättar att hon har en häst. Hennes pappa sitter i fängelse för skattebrott och sexuella övergrepp på flickan. Han brukade hota med att skada hästen om hon berättade om övergreppen.

När det är som svårast rider hon ut i skogen. På hästryggen skriker och gråter hon hejdlöst. Hästen blir inte det minsta orolig. Den är helt lugn, trygg och stilla under tiden. Det är precis som om den förstår och tröstar henne med sin närvaro.

Sköldpadda barnens trygghet

En kvinna och hennes barn har kommit till ett skyddat boende. Barnens pappa har slagit och varit våldsam mot dem i flera år. Personalen på boendet gör en nätverkskarta tillsammans med barnen.

Den absolut viktigaste i deras liv, som barnen placerar mitt på kartan, är familjens sköldpadda. Under vistelsen i det skyddade boendet är sköldpaddan hos en fodervärdsfamilj via föreningen VOOV. När familjen fått nytt boende på en ny ort återförenas barnen med sköldpaddan.

Samverkande aktörer

För att kunna hjälpa våldsutsatta människor och djur på bästa sätt behövs inte bara kunskap om den egna myndighetens eller organisationens ansvar och uppdrag, utan även kunskap om andra berörda aktörer.

Länsstyrelsen

Djurskydd

Länsstyrelsen arbetar över hela länet och har uppdrag av regeringen att utföra kontroller av djur efter anmälan från allmänheten, eller annan person, samt även rutinkontroller av lantbruksdjur och hästar. Länsstyrelsen har befogenheter att vid brister ge förelägganden och förbud samt i vissa fall göra omhändertaganden av djur.

Mäns våld mot kvinnor

Länsstyrelsen har av regeringen uppdrag att på en strategisk nivå stärka samverkan och samordna arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor i länet. Det ska ske genom att stödja samordningen i länet av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor och stödja förebyggande insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Länsstyrelsen ansvarar också för regionalt utvecklingsstöd till kommunerna i syfte att underlätta implementering av nationell kunskap och stimulera ett långsiktigt utvecklingsarbete i länet.

Polisområde Västmanland

I Polisområde Västmanland har enheten för brottsoffer- och personsäkerhet ett länsansvar där en stor uppgift är att bedöma behovet av skyddsåtgärder.

Familjevårdsroteln ansvarar för brottsutredningar av vålds- och sexualbrott i nära relation. Alla barn som utsätts för våld eller bevittnar våld förhöras av särskilt utbildad polis på Barnahus Västmanland.

Ekobrottsenheten och rätts- och säkerhetsskyddsenheten hanterar djurärenden.

Polisen har även en omfattande informations- och underrättelseskylldighet gentemot brottsoffer och förmedlar exempelvis kontakt med kvinnojourer, socialtjänst etcetera.

Socialtjänsten

Socialtjänsterna i länets tio kommuner har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver.

Socialjouren i Västmanland är länsövergripande och svarar för socialtjänstens myndighetsutövning på icke kontorstid.

Kommunernas socialnämnder har ansvar för att erbjuda våldsutsatta vuxna och barn skydd och stöd undan våldet. Det gör man genom att utreda våldsutsattas behov av skydd och stöd samt åtgärda det och följa upp behoven. Socialtjänsten behöver för att kunna fullfölja sitt ansvar få kännedom om när barn och vuxna är utsatta. Det förutsätter att andra myndigheter, men även privatpersoner, fullgör sitt ansvar och anmäler oro.

forts. nästa sida

forts. från föregående sida

Centrum Mot Våld i nära relationer, CMV
CMV, kvinna i Västerås stad är en del av socialtjänstens öppenvård med råd- och stödverksamhet och vänder sig till kvinnor i Arboga, Köping och Västerås. De är specialiserade på att möta kvinnor som utsatts för fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt och ekonomiskt våld samt hedersrelaterat våld och förtryck.

CMV, man i Västerås stad är en del av socialtjänstens öppenvård med råd- och stödverksamhet och vänder sig till män i Västmanlands samtliga kommuner. De är specialiserade på att möta män som upplever kris i relationen, bråk i relationen samt där män upplever att de tappat kontrollen och hot och våld kan förekomma.

Familjecentrum

Familjecentrum finns inom sju olika stadsdelar i Västerås och erbjuder stöd till alla barn, ungdomar och föräldrar. Öppna förskolan, föräldrautbildningar, föräldravägledning och andra aktiviteter skapar mötesplatser för familjer.

Regiondjursjukhuset i Strömsholm

Strömsholms regiondjursjukhus ingår i koncernen Evidensia djursjukvård. På Strömsholm finns det klinik för smådjur, häst samt hovslageri. Djursjukhuset har jouröppet dygnet runt för både smådjur och hästar.

Föreningen VOOV

(Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta)

VOOV förmedlar, genom de organisationer som möter och hjälper våldsutsatta, tillfälliga jourhem åt djuren när djurägaren befinner sig i skyddat boende. Kontakten med VOOV förmedlas via socialtjänst, polis, kvinnojour och brottsofferjour.

Lokalorganisationer för föreningen VOOV finns närmast i Uppsala och Dalarna.

Länets kvinnojourer och brottsofferjourer

Kvinno- och tjejjourernas samt brottsofferjourernas arbete ger samtalsstöd och andra stödjande insatser. Samtliga kvinnojourer i länet kan även erbjuda tillfälligt skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och deras barn.

Mälardalens Kvinnofridsboende

Mälardalens Kvinnofridsboende är ett skyddat boende för våldsutsatta kvinnor som även tar emot husdjur. Det drivs i privat regi. Säkerheten är hög med bemanning dygnet runt.

Möta våldsutsatta

Det här avsnittet riktar sig främst till socialtjänst, polis, åklagare, tjej- och kvinnojour samt brottsofferjour som möter våldsutsatta personer.

I mötet med en våldsutsatt person, oavsett ålder, kön eller sexualitet, bör man utgå ifrån att det finns ett starkt känslomässigt band mellan personen och djuret. I arbetet är det därför viktigt att väva in förståelsen att detta band kan användas som vapen av den som slår och utövar makt och kontroll. Det betyder att man bör hitta lösningar som inkluderar djuret, om inte annat för att det underlättar för personen att verkligen ta steget och bryta upp från relationen.

Ur handboken VÅLD

”I en akut situation kan våldsutsatta tvingas lämna husdjur trots att de befår att djuren utsätts för våld eller vanvård. Det kan därför vara lämpligt att socialtjänsten och dess utförare uppmärksammar våldsutsattas oro för husdjur. Hot om att skada husdjur kan vara en del av det psykiska våldet.”

Våld mot djur är en viktig faktor vid bedömning av våld mot människor och bör läggas till vid riskbedömningen. Det är därför viktigt att uppmärksamma om det förekommer djurplågeri i samband med exempelvis barnavårdsutredningar, utredningar gällande vårdnad och umgänge med barn, psyko-logutredningar och brottmål.

Det är vanligt att en våldsutsatt person även utsätts för ekonomiskt våld i sin relation. Kostnader för djuret, exempelvis pensionat eller inackordering,

kan vara svårt att klara av. Det finns alltid möjlighet att ansöka om ekonomiskt bistånd, särskilt i den akuta fasen. Socialtjänsterna är ofta restriktiva med att bevilja omkostnader för djur efter den akuta fasen.

Att kunna styrka det juridiska ägandeskapet är en förutsättning för att utan rättsliga åtgärder ha möjlighet att skydda djuret gentemot förövaren. Äganderätten kan styrkas genom köpe- eller överlåtelseavtal och andra dokument som kvitton på foder, vaccinationsintyg och veterinärkostnader.

Länsstyrelsen och polisen

Vid oro att djuret varit utsatt för djurplågeri eller vanvård – kontakta djurskyddsinspektörerna på länsstyrelsen och/eller polisen.

Kronofogdemyndigheten

Kronofogdemyndigheten kan vara behjälplig med särskild handräckning. Det innebär förenklat att de rättar till när någon har tagit en annan persons egendom, gjort något olovligt med annans egendom eller olovligen hindrar rätt till viss egendom. Till exempel när en före detta partner inte lämnar ut saker efter en separation eller skilsmässa.

Ansökan ska vara skriftlig och kronofogdemyndigheten har möjlighet att fatta ett interimistiskt beslut (måste särskilt yrkas i ansökan).

Mer information och ansökningsblankett finns på kronofogdemyndighetens hemsida: www.kronofogden.se/sarskildhandrackning

Särskilt om kvinnofridssamråd

Kvinnofridssamråd är en samverkansform mellan kvinnocentrum, socialkontor barn och ungdom, socialkontor vuxen, socialkontor ekonomi, socialkontorens mottagningsenhet samt våld i nära relationsteamet. Denna samverkan sker i ärenden där kvinnor är utsatta för våld i nära relation. En överenskommelse har träffats om hur samverkan kan ske i akuta lägen/ärenden och i uppföljning av ärenden.

Kvinnan lämnar sitt samtycke till att bjuda in till ett kvinnofridssamråd. Vilken som helst av de samverkande parterna kan bjuda in till ett akut eller planerat kvinnofridssamråd. Vid akuta samråd ska varje enhet kunna komma med kort varsel, samma dag eller dagen därpå. För uppföljande samråd gäller några veckors framförhållning.

Förutom kvinnor och eventuella barn kan även andra aktörer bjudas in till ett kvinnofridssamråd. Exempelvis polisens brottsoffer- och personsäkerhetssamordning, advokat eller annan aktör/person som bedöms viktig att ha med vid ett samråd. En djurskyddshandläggare från länsstyrelsen kan

också bjudas in om det vid en kartläggning visar sig att det finns djur med i bilden.

Syftet med kvinnofridssamråd är dels att samla personer som kvinnan kan behöva hjälp och stöd av, dels att professionella blir mer effektiva i samarbetet kring en kvinna/ett barn som är utsatt för våld i nära relation.

Det har visat sig att de flesta kvinnor med eller utan barn som söker stöd utifrån att de lever i en relation där de är utsatta för våld har kontakt med många olika myndigheter och andra aktörer. I den psykiskt påfrestande livssituationen som kvinnan/barnet befinner sig i blir alla möten och kontakter ytterligare en påfrestning för dem. Kvinnofridssamråd underlättar för kvinnan. Denna samverkansform har fungerat sedan 2012.

Särskilt om barn

Barn har ofta starka känslomässiga band till sina sällskapsdjur. Djuren kan användas som vapen mot barnen vid sexuella övergrepp genom att förövaren hotar att döda eller skada djuret om barnet berättar.

Gör som rutin att ställa frågor om sällskapsdjur och hur de behandlas av familjens samtliga medlemmar vid nybesök, bedömningssamtal, remitteringar med mera. Det ger ofta värdefull information om hur familjen fungerar och kan hjälpa till att identifiera olika våldsmönster, men också om ytterligare personer i familjen kan vara i riskzonen för att utsättas för våld.

Överväg möjligheten att barn som skadar djur kan ha utsatts för övergrepp eller lever i en våldsam familj.

Vid hembesök är det viktigt att kontrollera hur djuren i hushållet mår och ställa frågor om djurens hälsa och eventuella problem. Försäkra dig om att det inte finns farliga djur i familjen som kan skada barnen.

Djur som far illa

Det här avsnittet riktar sig främst till personer inom djurskydd, djursjukvård och djurskyddsföreningar.

När du möter skadade eller vanvårdade djur, var lyhörd om du misstänker att djurägaren är våldsutsatt eller om barnen förefaller att fara illa på något sätt. Ibland kan det vara bra att dela på husse och matte för att ge båda parter möjlighet att berätta vad som hänt djuret. Tag som rutin att uppmärksamma om det finns utsatta barn och vuxna vid kontroller eller undersökningar.

Informationsmaterial

Ha material på arbetsplatsen från myndigheter och organisationer såsom socialtjänsten, tjej- och kvinnojourer, brottsofferjourer och polisen för utdelning. Tänk på att även ha informationsmaterial med i bilen ute på kontroller.

Var uppmärksam och dokumentera

Vissa skador eller avvikande beteenden hos djuret bör leda till ökad misstanke om att djuret kan ha tillfogats skadorna. Ett problem för veterinärer är att försäkringen inte utfaller om djurägaren medvetet tillfogat djuret skador.

Det är en balansgång mellan att kunna vidta åtgärder för de skador som djuret har och att inte kunna hjälpa djuret om ägaren inte kan eller vill betala för kostnaderna. Det är viktigt att veterinär dokumenterar skadorna och anmäler det till djurskyddsinspektörerna som kan vidta åtgärder.

Olika sätt att dölja våldet

Det är inte ovanligt att en djurägare vänder sig till olika veterinärer för att undvika uppmärksamhet. Det kan både gälla skadade djur och djur för avlivning. En del väntar också tills det blir kväll eller helg för att få skäl till att åka till jourhavande djurklinik, istället för att vända sig till sin vanliga veterinär.

Agera och anmäl

När barn och djur far illa är det viktigt att agera, i vissa fall genom en orosanmälan till kommunen eller länsstyrelsen.

Det är viktigt att den som arbetar med utsatta djur uppmärksammar om det finns barn i familjen. Och omvänt, att den som arbetar med utsatta barn och kvinnor uppmärksammar om det finns djur i familjen. Att hjälpa ett barn i en utsatt situation kan ibland innebära att göra en så kallad orosanmälan till socialnämnden i kommunen. Oro för utsatta djur anmäls till länsstyrelsens djurskydd.

När barn kan misstänkas fara illa

Vuxna har ett ansvar att uppmärksamma när barn far illa, oavsett om det är i arbetet eller privat. Alla rekommenderas i enlighet med socialtjänstlagen (SoL) 14 kap, § 1c att anmäla misstankar om att barn far illa till socialtjänsten.

Anmälningsskyldighet enligt SoL gäller myndigheter och deras anställda samt enskild verksamhet som berör barn och unga. De är skyldiga att genast anmäla om det finns kännedom eller misstanke om att ett barn far illa.

Även frivilligorganisationer som bedriver tillståndspliktig verksamhet, eller genom avtal med kommunen utför insatser enligt SoL, omfattas av anmälningsskyldigheten. Det finns också en skyldighet att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av skydd. (14 kap. 1§ SoL). Brott mot barn anmäls även till polisen, telefon 114 14.

Att inse att barn har det svårt och far illa kan ofta vara tungt och svårt. Det kan saknas tydliga belägg för oron eller finnas en osäkerhet angående situationen och om den är tillräckligt allvarlig för att anmälan ska vara motiverad. Barn kan fara illa i många olika situationer och av en eller flera orsaker. Oavsett vad barnet befinner sig i för situation, är det misstanken eller kännedomen om att barnet far illa som är utgångspunkten för om en anmälan ska göras till socialtjänsten.

Anmälaren behöver inte sätta sig in i hur socialtjänsten ingriper till ett barns skydd, utan ska utgå från sina egna iakttagelser och sin egen bedömning. Anmälaren behöver heller inte ta ställning till orsaken till att barnet far illa, det är socialtjänsten som har ansvar att utreda detta.

Vem ska jag anmäla till?

Anmälan ska göras till socialtjänsten i den kommun där barnet bor (se sidorna 22-23). Om barnet är placerat utanför sitt hem är det den kommun som har placerat barnet du ska göra anmälan till. Om du inte vet vilken kommun barnet bor i ska socialtjänsten i den kommun som barnet vistas i vägleda eller ta emot och skicka vidare din anmälan.

Exempel på vad som bör anmälas till socialtjänsten

- fysisk misshandel, sexuella övergrepp och hedersrelaterat våld,
- psykisk misshandel såsom kränkningar, nedvärderingar och hot,
- brister i fysisk omsorg såsom smutsiga kläder, smutsig hemmiljö, felaktiga kläder för årstiden, att barnet lämnas utan tillsyn eller får ta för stort ansvar för hem och husdjur i förhållande till dess ålder,
- "otillbörligt utnyttjande" vilket kan vara sexuellt utnyttjande, att barnet tvingas utföra ansträngande kroppsarbete eller ta för stort självständigt ansvar i förhållande till ålder,
- någon annan i familjen blir utsatt för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld,
- andra förhållanden i hemmet såsom att föräldrar eller annan person är våldsam mot och/eller vanvårdar familjens djur,
- någon i familjen missbrukar alkohol och/eller narkotika.

När djur kan misstänkas fara illa

I djurskyddslagen (SFS 1988:534) finns bestämmelser om hur djur ska hållas och skötas. Dessa bestämmelser kompletteras genom djurskyddsförordningen, olika föreskrifter samt allmänna råd.

Djurskyddslagen gäller för djur som hålls i fångenskap, till exempel lantbruksdjur, sällskapsdjur, tävlingsdjur, djurparksdjur och försöksdjur. En grundläggande bestämmelse i lagen är att djur ska behandlas väl och skyddas mot sjukdomar och onödigt lidande. En annan är att de ska ha möjlighet till ett så naturligt liv som möjligt.

Jordbruksverket har det övergripande ansvaret för att upprätthålla och utveckla djurskyddet i Sverige. I uppdraget ingår att samordna och vägleda länsstyrelsernas djurskyddsarbete.

Länsstyrelsen utför djurskyddskontroller runt om i länet. Det gäller förebyggande kontroller på framförallt lantbrukets djur, men även kontroller när en anmälan om missförhållanden hos privatpersoner kommer in.

Veterinärer och legitimerad djursjukvårdspersonal har enligt 28 § djurskyddslagen (1988:534) anmälningsplikt vid misstanke om att djur kan fara illa. Brott mot djur anmäls till polisen, telefon 114 14.

Omhändertagande av djur och djurförbud

Om en djurägare allvarligt brister i tillsyn och skötsel av djur kan länsstyrelsen eller polisen besluta om omedelbart omhändertagande. En djurägare som har blivit dömd för djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen eller har fått förelägganden från länsstyrelsen kan även bli belagd med ett djurförbud.

Omhändertagande

Länsstyrelsen eller polisen kan omhänderta djur omedelbart om det finns allvarliga brister och djuren är utsatta för ett lidande. Om polismyndigheten omhändertar ett djur av djurskyddsskäl ska beslutet snarast underställas länsstyrelsen som ska besluta om omhändertagandet ska fortsätta gälla.

Länsstyrelsen kan även omhänderta djur om den som har djuren exempelvis inte följer ett föreläggande som myndigheten har meddelat, om djurhållaren är dömd för djurplågeri eller har ett djurförbud.

Länsstyrelsen ska också besluta om vad som ska hända med djuret, till exempel om det ska säljas eller avlivas. Det är polismyndigheten som verkställer beslutet och som ansvarar för det faktiska omhändertagandet av djuret.

forts. nästa sida

forts. från föregående sida

Djurförbud

Länsstyrelsen ska meddela förbud att ha hand om djur eller visst djurslag för den som:

- inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
- allvarligt försummat tillsynen eller vården av ett djur,
- har misshandlat ett djur,
- har dömts för djurplågeri,
- vid upprepade tillfällen dömts för brott mot djurskyddslagen eller vid upprepade tillfällen varit föremål för förelägganden enligt djurskyddslagen.

Den som bryter mot ett djurförbud riskerar att bli åtalsanmäld.

Sekretessregler

Myndighetsutövandet är till stor del omgärdat av sekretess, men det finns vissa sekretessbrytande regler som kan innebära att uppgiften kan lämnas trots sekretess.

Djur

Veterinär och annan djurhälsopersonal har i tjänsten anmälningsplikt för djur. Misstänkt djurplågeri eller att djur inte hålls eller sköts enligt djurskyddslagen ska anmälas till polisen eller länsstyrelsen enligt 28 a § djurskyddslagen. De får dock inte röja information med undantag av anmälningsskyldigheten.

Den som inom enskild verksamhet tillhör eller har tillhört djurhälsopersonalen, eller är eller har varit medhjälpare till sådan personal, får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon i sin yrkesutövning har fått veta om enskildas affärs- eller driftsförhållanden.

Uppgiftsskyldighet går före

Som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör sådan uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning (2 kap 4 § lag om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård).

Människor

Djurskyddsproblem kan ibland uppmärksammas av personal från andra myndigheter än djurskydd, exempelvis personal inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten.

Inom dessa myndigheter gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL) för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Gäller privat- och offentliganställda

Bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt medför att personal inte kan anmäla misshandel eller vanvård av djur till länsstyrelsen utan den enskildes samtycke. Detta gäller för såväl offentliganställd som privatanställd personal inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst.

Exempel på fall då sekretesslagen medger att uppgifter lämnas:

■ Om den enskilde lämnar sitt samtycke till att lämna ut uppgifter till en myndighet eller enskild, exempelvis inför samverkansmöten. (12:2 offentlighets- och sekretesslagen)

■ Om uppgiften behövs för att polisen ska kunna ingripa omedelbart när någon som kan antas vara under 18 år påträffas av socialtjänsten, under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarlig risk för den unges hälsa eller utveckling. (10:20 offentlighets- och sekretesslagen)

■ Om uppgiften lämnas till en åklagar- eller polismyndighet och gäller misstanke om brott som riktas mot någon som inte fyllt 18 år och det är fråga om brott i 3, 4 och 6 kap. brottsbalken. (10:21 offentlighets- och sekretesslagen)

■ Om uppgiften gäller misstanke om fullbordat brott som ger minst ett års fängelse eller försök till brott som ger minst två års fängelse och uppgiften lämnas till åklagar- eller polismyndighet. (10:23 offentlighets- och sekretesslagen)

Lathund

Personal som arbetar med barn och vuxna kan även träffa på djur som far illa. Förhållandena kan också vara det motsatta. Här är några punkter att tänka på inom respektive område.

Socialsekreterare

Fråga alltid en våldsutsatt kvinna om det har funnits djur i hemmet, men också om djuret fortfarande är kvar. Fråga om hon är orolig för djuret. Behöver djuret placeras, ta kontakt med närmaste VOOV-förening (se www.voov.nu).

Kontakta djurskyddsinspektör om du känner oro för djuret, de har även möjlighet att medverka på kvinnofridssamråd.

Via djurskyddsfunktionen på länsstyrelsen går det att få djurskyddshistorik och uppgifter om det finns djurförbud för en person.

Du som möter barn

Fråga barnet hur djuret har det och ta barnets oro på allvar. Barnet kan behöva prata vid flera tillfällen om det som hänt djuret och hur det påverkat henne/honom.

Polis

Var uppmärksam på hur familjens djur agerar. Verkar djuret utsatt, ta det till veterinär för besiktning och ett rättsintyg. Utred också djurets situation och ta med det i rapporten.

Åklagare

Ta upp hot och våld mot djuret i åtalet och utred djurets utsatthet och hur det påverkat kvinnan och barnet.

Jourer

Tjej- och kvinnojour samt brottsofferjour

Fråga alltid en våldsutsatt person om det funnits djur i hushållet, men också om det finns djur kvar i hemmet. Fråga om hen är orolig för djuret. Behöver djuret skydd, ta kontakt med närmaste VOOV-förening (se www.voov.nu).

Djurskyddsinspektör

Ha med material om den lokala kvinno- och brottsofferjouren i bilen och låt dessa ligga synliga. Var uppmärksam på hur alla har det på gården eller hemmet du kommer till.

Veterinär

Ha kontaktuppgifter till den lokala kvinno- eller brottsofferjouren på toaletten. Skriv bra rättsintyg på djurets skador. Var uppmärksam på om något i ägarnas historia inte tycks stämma med den uppkomna skadan. I dessa fall kan det vara bra att dela på ägarna och be dem berätta om händelseförloppet var för sig.

Anmäl till djurskyddsinspektören på länsstyrelsen om det är något som inte stämmer.

Källa: www.sesambandet.se

Varningstecken – barn och vuxna

Ibland kan omgivningen lägga märke till tecken på att en person kan ha utsatts för våld. Ofta finns dock inga tydliga tecken och det som kan tolkas som tecken på våld kan ha andra orsaker.

En del av symtomen kan dessutom överlappa med symptom på en sjukdom eller funktionsnedsättning, men om man är uppmärksam och har kunskap om våld ökar sannolikheten för att upptäcka våldsutsatthet.

Tecken på fysiskt och/eller psykiskt våld

Tydliga:

- sår
- blåmärken
- frakturer
- brännskador

Mer diffusa:

- sömnstörningar
- psykosomatiska problem
- depression eller ångest
- brister i omsorgen

Flera skador som förekommer samtidigt, både delvis läkta och nya, kan vara tecken på våld.

Om patientens berättelse om hur de uppkommit inte överensstämmer med skadorna finns det anledning att misstänka våld.

Källa: Socialstyrelsen

Orosanmälan för barn

- Alla som misstänker att barn far illa bör anmäla detta till socialtjänsten i barnets hemkommun (14 kap. 1 § socialtjänstlagen). Anmälan kan ske anonymt.
- Anställda i vissa myndigheter och verksamheter som berör barn och unga (till exempel skola, hälso- och sjukvård, tandvård) är skyldiga enligt lag att genast anmäla om de i sitt arbete misstänker att ett barn far illa.

Polisanmälan

Brott mot barn och vuxna anmäls till polisen, telefon 114 14.

Varningstecken – djur

- Att personer återkommande vill avliva friska djur. (Kan tyda på att man utsätter sin partner för våld genom att avliva partners djur, eller att den våldsutövande utsatt djuret för våld och den våldsutsatta får tillåtelse att avliva djuret.)
- Om djuret har skador som enligt djurägaren uppstått på ett sätt som är osannolikt.
- Beteendeförändring hos djuret, exempelvis ängsligt och oroligt.
- Brister i skötsel, exempelvis hull, päls, klor, tänder.
- Skador på könsorganen.
(Kan ha utsatts för sexuellt våld.)

Källa: sesambandet.se

Tag reda på

- Var finns djuret nu?
- Vem ansvarar för djuret nu?
- Vem är djurägare? Går det att styrka genom ägarbevis, kvitton etcetera?
- Har det funnits fler djur i familjen? Historik?
- Vem brukar i normala fall ge djuret mat, vatten och övrig skötsel? Om den våldsutsatta brukar gör det, finns det risk att djuret far illa om den våldsutsatta lämnar hemmet?

Det går att få djurskyddshistorik och uppgifter om det finns djurförbud för en person via länsstyrelsens djurskyddsfunktion.

forts. nästa sida

forts. från föregående sida

Orosanmälan för djur

Vid oro att djur kan fara illa görs en anmälan till djurskyddsinspektör på länsstyrelsen. Anmälan kan göras på flera sätt.

- **telefon** 010- 224 90 00
eller 010-224 96 00 (kl 9-12)
- **brev** till Djurskydd, Länsstyrelsen
i Västmanlands län, 721 86 Västerås
- anmälan kan göras **anonymt**

Polisanmälan

Brott mot djur anmäls till polisen, telefon 114 14.

Att tänka på vid skyddsplacering av våldsutsatta djurägare

- Kvinnor och barn kan få skyddat boende, djur kan placeras i tillfälligt boende om de inte kan följa med.
- Alla kontakter ska tas av myndighet – kontaktuppgifter och information får ej lämnas ut.
- Kalla till kvinnofridsråd.
- Är tillsyn av djuren ordnad? Kan djurägaren stå för djurets omkostnader under jourhemsplacering? Förskottsbetalning krävs ofta. I annat fall ansök om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten för extra kostnader.

Kontaktuppgifter

Mälardalens Kvinnofridsboende tar emot våldsutsatta och deras djur.
telefon 021-475 18 00

Kvinnojouren i Sala har boende för kvinnor, men tar ej emot djur.
Föreningen Kvinnokraft, telefon 0224-182 82

Kvinnojouren i Arboga och Köping har boende för kvinnor, men tar ej emot djur.

Kvinnojouren KAK, telefon 0221-244 90

Kvinnojouren Fagersta, Hallstahammar, Norberg, Surahammar och Skinnskatteberg

har boende för kvinnor, men tar ej emot djur.
Kvinnojourens förening Frida, telefon 0223-128 50

Kvinno- och tjejjouren i Västerås har boende för kvinnor, men tar ej emot djur.

Föreningen Kvinnohuset, telefon 021-12 67 60

Smådjur

För jourhemsplacering ta kontakt med närmaste

VOOV-förening, se www.vooov.nu.

Häst

Privatpersoner kan erbjuda uppställning/inackordering. Det finns även flera hästhotell i Mellansverige.

Kontakta representant i samverkansgruppen för information.

Övriga organisationer

Andra organisationer kan också hjälpa till att placera eller hitta nya ägare till djur. Privata verksamheter som hund- eller kattpensionat kan tillfälligt inhysa djur. Det finns även ideella föreningar med räddnings- och/eller omplaceringsverksamhet.

Kontakta representant i samverkansgruppen för information.

Samverkansgruppen

Kontaktuppgifter till representanter i samverkansgruppen.

Länsstyrelsen

Kontaktpersoner

- Magdalena Bostedt, länsveterinär
telefon 010-224 92 12
- Pernilla Börjesson, utvecklingsledare
Väld i nära relationer
telefon 010-224 92 30
- Eva Erikmarck, djurskydd
telefon 010-224 94 22
- Anne-Mari Forsberg, djurskydd
telefon 010-224 92 57

Polisen

Kontaktpersoner

- Tina Jönsson, djurhandläggare
- Susanna Sköld, relationsutredare
- Ärenden som gäller djur handläggs inom
respektive polisområde (lokalpolisområdena
Västerås, Norra Västmanland och Västra
Mälardalen)
telefon 114 14 (växel)

Socialtjänsten

Kontaktperson

- Birgitta Vikegård, socialjouren Västmanland
telefon 021-39 20 66
- Socialjouren kan från 1 januari 2018 även
nås via SOS Alarm 112.

Centrum mot våld

Kontaktperson

- Torhild Skure Stenberg
telefon 021-39 22 21

Familjecentrum

Kontaktperson

- Yvonne Hjulström
telefon 021-39 41 88

Länets tjej- och kvinnojourer

Kontaktperson

- Elin Hedén, Kvinnohuset Västerås
telefon 021-12 67 60
- Kontaktuppgifter till jourerna via deras hemsidor

Föreningen VOOV

(Veterinär Omtanke Om Vårdsutsatta)

Kontaktpersoner

- VOOV Uppsala, Isabelle Saes, ordförande,
e-post: voovupsala@gmail.com
- VOOV Dalarna, Maria Johansson, ordförande,
e-post: voovdalarna@gmail.com

Evidensia Specialistdjursjukhuset Strömholm

Kontaktpersoner

- Anna Zackrisson, veterinär smådjur
telefon 0220-458 03, 0220-458 00 (växel)
- Maria Lindbom, veterinär häst
telefon 0220-458 00 (växel)

Mälardalens Kvinnofredsboende

Kontaktpersoner

- Piritta Nurminen och Jenny Eriksson
telefon 021-475 18 00

Orosanmälan

På nästa sida finns en blankett för orosanmälan vid misstanke om att barn far illa. Kopiera gärna blanketten om du vill göra en orosanmälan, fyll i och skicka den till barnets hemkommun.

Socialjouren, vid akuta ärenden efter kontorstid, hela länet
Telefon 021-39 20 66 (från 1 januari 2018 även via SOS Alarm 112)

Arboga, telefon 0589-871 32 (måndag - fredag kl 8.45-12.00)
Adress: Individ- och familjeomsorgen, Box 87, 732 22 Arboga

Fagersta, telefon 0223-442 60
Adress: Individ- och familjeomsorgen, Norbergsvägen 21, 737 80 Fagersta

Hallstahammar, telefon 0220-243 46
Adress: Individ- och familjeomsorgen, Hallstahammars kommun, 734 80 Hallstahammar

Kungsör, telefon 0227-60 04 56
Adress: Individ- och familjeomsorgen, Kungsörs kommun, 736 85 Kungsör

Köping, telefon 0221-250 00
Adress: Köpings kommun, Social och arbetsmarknad, 731 85 Köping

Norberg, telefon 0223-29 000
Adress: Individ- och familjeomsorgen, Box 25, 738 21 Norberg

Sala, telefon 0224-74 96 20
Adress: Sala kommun, Vård- och omsorgsförvaltningen, Box 304, 733 25 Sala

Skinnskatteberg, telefon 0222-450 00
Adress: Skinnskattebergs kommun, Socialförvaltningen, Box 101, 739 22 Skinnskatteberg

Surahammar, telefon 0220-390 40
Adress: Individ- och familjeomsorgen, Box 203, 735 23 Surahammar

Västerås, telefon 021- 39 00 00
Adress: Västerås stad, Sociala nämndernas förvaltning, Mottagning individ och familj, 721 87 Västerås

Orosanmälan till socialtjänsten

vid misstanke/kännedom om att barn far illa enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen

Till individ- och familjeomsorgen i

Personuppgifter

Barnet/ungdomen orosanmälan avser
Adress

Personnummer
Postnummer och ort

Vårdnadshavare/förälder

Namn
Adress

Personnummer
Postnummer och ort

Är vårdnadshavare informerad om att orosanmälan görs?

ja ☐

nej ☐

Beskriv din oro

Var konkret och tydlig med detaljer, omfattning, tidpunkt, konsekvenser eller behov av stöd och/eller skydd (vid behov av mer plats, skriv på separat papper eller använd baksidan)

Jag lämnar uppgifterna: i tjänsten ☐ som privatperson ☐

Orosanmälan är upprättad av

Namn
Arbetsplats och yrkestitel
Adress

Telefon
E-postadress
Postnummer och ort

Datum	
Underskrift	Namnförtydligande

Skriftliga anmälningar skickas med post (ej fax eller e-post). Det går även bra att anmäla per telefon.

Anteckningar

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Länsstyrelsen
Västmanlands län

www.lansstyrelsen.se/vastmanland